

MALÁ

OTÁZKY A ODPOVĚDI

1. Jaká je historie a současnost emigrace Vietnamců do ČR?

Prvními Vietnamci v ČR byly takzvané **chrastavské děti** – váleční sirotci, o které se v **50. letech** staral **dětský domov v Chrastavě**. Ve větší míře k nám přicházeli hlavně v rámci spolupráce **socialistických zemí v 70.**, v menší míře pak v **80. letech jako studenti a učni**. Vietnam měl tehdy zájem o **vyučení mladých lidí v technických oborech**, aby mohli po návratu **pracovat na obnově země po válce**. Především z řad studentů zde po **sametové revoluci** mnozí zůstali a v **90. letech se za nimi přistěhovali i další členové rodiny**. Tehdy Vietnamci podnikali především jako **trhovci**. Po roce 2000 úspěšní starousedlíci začali otevírat kamenné prodejny a do České republiky začalo proudit množství pracovníků s nižší kvalifikací, aby pracovali v továrnách. Tato nekontrolovaná migrace vyústila v **sociální problémy** během ekonomické krize, kdy většina z později přichozích přišla o práci. Došlo ke zvýšení kriminality a stát musel přistoupit k repatriaci Vietnamců bez práce. V současnosti se jedná především o slučování rodin, přičemž získat vízum do ČR je pro Vietnamce velice obtížné. Vzhledem k situaci na pracovním trhu se jedná o příchodu dalších pracovníků z Vietnamu, tentokrát ovšem na základě kvalitnější legislativy. V ČR žije oficiálně kolem 60.000 Vietnamců (ve skutečnosti je to spíše více).

2. Jak se podle Vás Češi k Vietnamcům chovají? Změnilo se to nějak?

Hovoříme-li o Vietnamcích, **u české většiny se stále setkáváme s předsudky a stereotypy**. Zejména u starších ročníků stále přetrvává představa Vietnamců jako **trhovců**, i když tržišť už je opravdu jen pár. Je to představa z 90. let, kdy většina Vietnamců opravdu pracovala na tržištích. Následně se však komunita začala orientovat na kamenné obchody, nehtová studia a v poslední době na bistra a restaurace. Češi se často chovali a někdy stále chovají k Vietnamcům **přezíravě a povýšeně**. Běžně uslyšíme **rasistická označení**, přičemž si velká část lidí ani neuvědomuje, že tato označení **rasistická jsou**, tak moc jsou zažitá (**rákosník, vietnamčík, čong** apod.). Setkáváme se s **tykáním a povýšeností**.

Současně ale zaujímá **vietnamská komunita pozici tzv. modelové menšiny, která je tolerovaná a předkládaná jako vzor a ideál pro jiné**. Typická je dichotomie typu: Vietnamci jsou **pracovití – Romové ne**. Tomu napomáhají zcela začleněné děti vietnamských migrantů, které se zde buď narodily, nebo přijely v **dětském věku**. Často mají **velice dobré výsledky ve škole**, platí za **velmi vychované, pilné, pracovité** atd. Samozřejmě se to zdaleka netýká všech vietnamských dětí, ale mají tuto nálepku. Kromě toho jsou ti úspěšní často **zobrazováni v médiích** a vytvářejí představu, že vietnamské děti jsou všechny takové, což není pravda.

3. Pracuje stále většina Vietnamců žijících v ČR ve večerkách nebo jako trhovci?

Ne, trhy byly fenoménem 90. let, kdy Vietnamci využili díry na trhu a byli schopni dodat zboží, o které byl v republice zájem – jako např. **levná elektronika, levný textil** atd. Je důležité si uvědomit, že v 90. letech zde **neexistovaly obchody s levným oblečením** typu HM, C&A atd. a na tržištích nakupovali **skutečně téměř všichni**.

Většina vietnamských migrantů první generace, tedy lidí, kteří do ČR přijeli v **dospělém produktivním věku**, se stále žíví **podnikáním**, nicméně už **nikoli na trzích**, ale ve **večerkách, bistroch, nehtových salonech** atd. Jejich děti se však žíví většinou **úplně jinak**. Často samy podnikají v **nejmodernějších odvětvích**, v **nejrůznějších start-upech, IT, moderních bistroch**. Často jsou **zaměstnány v mezinárodních firmách** a zastávají zcela **běžná povolání**, která **vystudovaly** – jsou **lékaři, kadeřníky**,

automechaniky, mluvčími, kuchaři atd. To je změna oproti jejich rodičům, kteří na rozdíl od svých dětí mají často stále velkou jazykovou bariéru.

4. Jak vypadá nová generace mladých Vietnamců žijících v ČR?

Generace mladých Vietnamců (Čechovietnamců, tedy Čechů s vietnamskými kořeny) je velice odlišná od generace jejich rodičů. Přijeli z Vietnamu v dětském věku nebo se v ČR narodili. Děti, dnes dvacátníci, často trávily část dětství s tzv. **českými babičkami**, které se o ně staraly, zatímco jejich rodiče pracovali na trhu nebo v obchodě. Naučily se tak nejen velice dobře česky, ale také poznaly české tradice, zvyky, svátky, kuchyni atd. Tato instituce českých chův stále existuje, ale už ne v takové míře jako dříve, a to mimo jiné kvůli strachu ze „ztráty kořenů“, které se jejich rodiče začali obávat. Jejich děti ovládají češtinu často mnohem lépe než vietnamštinu (je to pochopitelné vzhledem k času, který tráví s českými vrstevníky ve škole a v českém prostředí), dochází i ke kulturní propasti a vzájemnému nepochopení. Často si tito mladí Vietnamci říkají „banánové děti“, jde o metaforu banánu představující „bílé evropské myšlení – vnitřek“ a „žlutý asijský vnějšek“. Opět je to ale stereotypní označení, mladí Vietnamci rozhodně nejsou nějaká „banánová“ homogenní masa. Naopak je tato skupina velice různorodá, s různým postojem ke své identitě, ke svému původu atd. Dnes jsou vietnamské děti běžnou součástí dětských kolektivů a českým dětem snad už nepřijdou exotičtí. V ČR vyrůstá už třetí generace, tedy děti, které se rodí lidem, kteří se zde narodili nebo přijeli v dětském věku.

5. Jaký je současný režim ve Vietnamu?

Ve Vietnamu vládne **komunistická strana**, která nedovoluje přílišnou neposlušnost svým odpůrcům a kritikům. Ti bývají odsuzováni k vysokým trestům ve vězeních. **Vietnam není svobodná ani demokratická země**. Chybí zde funkční sociální systém a bez peněz, rodiny a známých toho člověk málo zmůže. To jde ruku v ruce s velice **dravým kapitalismem** – co člověk nevybojuje, nemá a nemůže čekat přílišné zastání např. u státních orgánů. Korupce a byrokracie jsou obrovské. **Vietnam je šestý nejnesvobodnější stát, co se týče svobody médií** (podle žebříčku Reportérů bez hranic). * Všechna **média v zemi podléhají přísné cenzuře**. **Blogy disidentů** i zahraniční internetová média jsou blokovány firewallem či napadány hackery ve službách tajné policie. Na sociálních sítích jsou pod tlakem státních orgánů blokovány účty aktivistů. V období protestů bývají sociální sítě zcela nepřístupné. Na základě vietnamského zákona o kybernetické bezpečnosti mohou být trestně stíháni autoři kritických příspěvků publikovaných kdekoli na internetu, včetně např. komentáře na Facebooku. Dalším represivním nástrojem vedle cenzury je útočná propaganda – státem zřizované blogy očerňující aktivisty, články v médiích tendenčně překrucující události, nucená doznání před televizními kamerami apod.

*Zdroj: <https://rsf.org/en/ranking>

6. Jde ve filmu o autobiografický příběh?

„Když mi bylo 17, v hlavě mi poprvé vyvstala otázka: kam vlastně patřím? Věděla jsem, že nejsem Češka, protože tak prostě nevypadám, ale zároveň jsem se necítila být ani Vietnamkou. To byl možná první impuls k vytvoření *Malé*. Krátký animovaný film vychází z mého příběhu, jak jsem vyrůstala v České republice jako cizinka. Reflektuje pocity rozkročenosti generace mých vrstevníků – mladých Vietnamců, kteří od mala žijí v Čechách. Tedy těch, kteří mluví česky lépe než vietnamsky, střetávají se se svými rodiči v představách o budoucnosti, tápou ve vietnamských zvycích a tradicích a tak podobně. Hlavní postava – dívka Rong – je obrazem, jak navzdory tomu všemu dospívá, získává nadhled a sebevědomí. Stává se tak velkou – nejen tím, jak roste, ale hlavně ovládnutím vnitřních strachů a pochybností. Tak trochu snad jako já. Ve filmu jsem se zabývala hlavně schopností a možnostmi identifikovat se s místem, kde jsme se narodili, vyrůstali nebo žili, otázkou ale zůstává, kde se cítíme být doma...“

7. Kde jste doma?

„Ve Vietnamu mám celou rodinu, včetně maminky a malé sestry. Jsem tu neustále obklopena lidmi a je mi tu dobře. Jen to místo nevnímám jako svůj domov. V posledních letech jsem stále víc a víc přesvědčená o tom, že moje „doma“ je v Praze. Zní to pateticky, ale mohou za to moji přátelé, které považuji za svoji druhou rodinu. Jsou to právě oni, kdo mě podporovali celou tu dobu, kdy jsem na filmu pracovala. Navštěvovali mě, abych nebyla sama, starali se o mě, když jsem onemocněla, a nakonec se mnou i oslavili dokončení filmu.“

8. Opravdu vaši rodiče a sestra odjeli zpět do Vietnamu?

„Největší krizi jsem zažila už na začátku při tvorbě scénáře. Seděli jsme s Vojtou (scenáristou) na FAMU, v ruce jsme drželi dvě verze scénáře. Nemohla jsem se rozhodnout, kterou si vyberu. První končila odjezdem mých rodičů do Vietnamu, v té druhé zůstali v Čechách. Tehdy se moji rodiče rozváděli, čekala jsem tedy jen na to, jak to dopadne. Jestli moje mamka se sestrou odjedou, nebo zůstanou. Ze všech stran jsem slyšela názor, že „verze s odjezdem“ je dramaturgicky lepší, ale musela jsem počkat na to, co se stane ve skutečnosti... Nakonec odjeli.“

Otázky vypracovali:

Jan Komárek (otázky: 1, 5), vietnamista

Marta Lopatková (otázky: 2, 3, 4, 5), vietnamistka

Diana Cam Van Nguyen (otázky 6–18), autorka filmu, zdroj: <https://www.dokrevue.cz/clanky/mala>

Odkazy:

Asijatka – blog o Vietnamcích a Česích autorky Do Thu Trang

<https://asijatka.cz/dothutrangblog/>

Člověk v tísní ve Vietnamu

<https://www.clovekvtsni.cz/co-delame/lidska-prava-ve-svete/vietnam>

Jsme banánové děti

<https://magazin.aktualne.cz/jsme-bananove-deti/r~7daad216f68411eaa6f6ac1f6b220ee8/>

Banánové děti, které propadly designu. V Česku roste silná generace tvůrců s vietnamskými kořeny

<https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/bananove-deti-ktere-propadly-designu-v-cesku-roste-silna-generace-tvurcu-s-vietnamskymi-koreny>

Vietnamec v práci a na českém úřadě aneb Cizincům se netyká, spot Centra pro integraci cizinců

<https://www.youtube.com/watch?v=fSAdTy8AA8Q>

Poslední aktualizace: 8/2021